

**VALITSUSKOMISJONI JA OMAVALITSUSLIITUDE KOOSTÖÖKOGU
DELEGATSIOONI LÄBIRÄÄKIMISTE VAHEPROTOKOLL RIIGI
EELARVESTRAATEEGIA 2018-2021 OSAS**

Läbirääkimiste poolteks on Vabariigi Valitsuse poolt moodustatud valitsuskomisjon¹ ja Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsioon². Valitsuskomisjoni juhib riigihalduse minister, Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni juhivad Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu esimees.

Pooled juhivad oma tegevuses Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetest, Põhiseaduse paragrahvidest 154 ja 157, Eesti Vabariigi seadustest, poolte poolt kinnitatud läbirääkimiste töökorrast, Valitsuskomisjoni ja omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni 2015. aasta riigieelarve osas läbirääkimiste lõpp-protokollis kokkulepitust ja käesolevate läbirääkimiste käigus vastu võetud otsustest.

LÄBIRÄÄKIMISTE EESMÄRK JA LÄHTEALUSED

Omavalitsusliitude Koostöökogu ja Valitsuskomisjoni läbirääkimiste põhieesmärk on kohalikele omavalitsustele stabiilse, seadustele ning Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale põhineva tulubaasi kindlustamine, mis tagaks kohalikele omavalitsustele seadustega ja seaduste alusel pandud ülesannete täitmiseks vajaliku tulubaasi ning võimaldaks kohalikuks arenguks vajalikud investeeringud ja omavalitsuste jätkusuutliku arengu.

Omavalitsusliitude Koostöökogu lähtealused läbirääkimistel:

1. Kohaliku omavalitsuse osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel, kohalike omavalitsuste poolt osutatavate avalike teenuste kättesaadavuse parandamine ja kvaliteedi tõstmine.
2. Riigikohtu üldkogu 2010. aasta 16. märtsi otsuse 2009. aasta lisaeelarve kohta (kohtuasi nr 3-4-1-8-09) seisukohad ning OECD ja CLRAE ettepanekud omavalitsuste finantsautonoomia suurendamiseks, partnerluse arendamiseks ja omavalitsuste koostöö suurendamiseks.
3. Kohalike omavalitsuste tegevustingimuste kujundamisel, reformide kavandamisel ja läbiviimisel Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõttest lähtumine.
4. Enamuse riigieelarvest eraldatavate toetuste integreerimine kohalike omavalitsuste tulubaasiga, mis jaotatakse maksutulude ja tasandusfondi kaudu.
5. Taastada 2009. aastani kehtinud omavalitsuste spordi ja noorsootöö valdkonna ülesannete, koos nende kulude katteks kohalikku eelarvesse laekuva tulumaksu osa ja tasandusfondi taastamine 2009. aasta kärpeme eelsele tasemele. Arvestades vahepealseid muudatusi koduluse maa maksustamisel näha alates 2018. aastast üksikisiku brutotulust tulumaksuna kohalikku eelarvesse laekuva osa määraks 12,13 % koos tasandusfondi mahu proportsionaalse kasvuga.
6. Kohalike omavalitsuste poolt täidetavate riiklike ülesannete eristamine õigusaktides ja rahastamine kulupõhiselt riigieelarvest.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/326082015026>

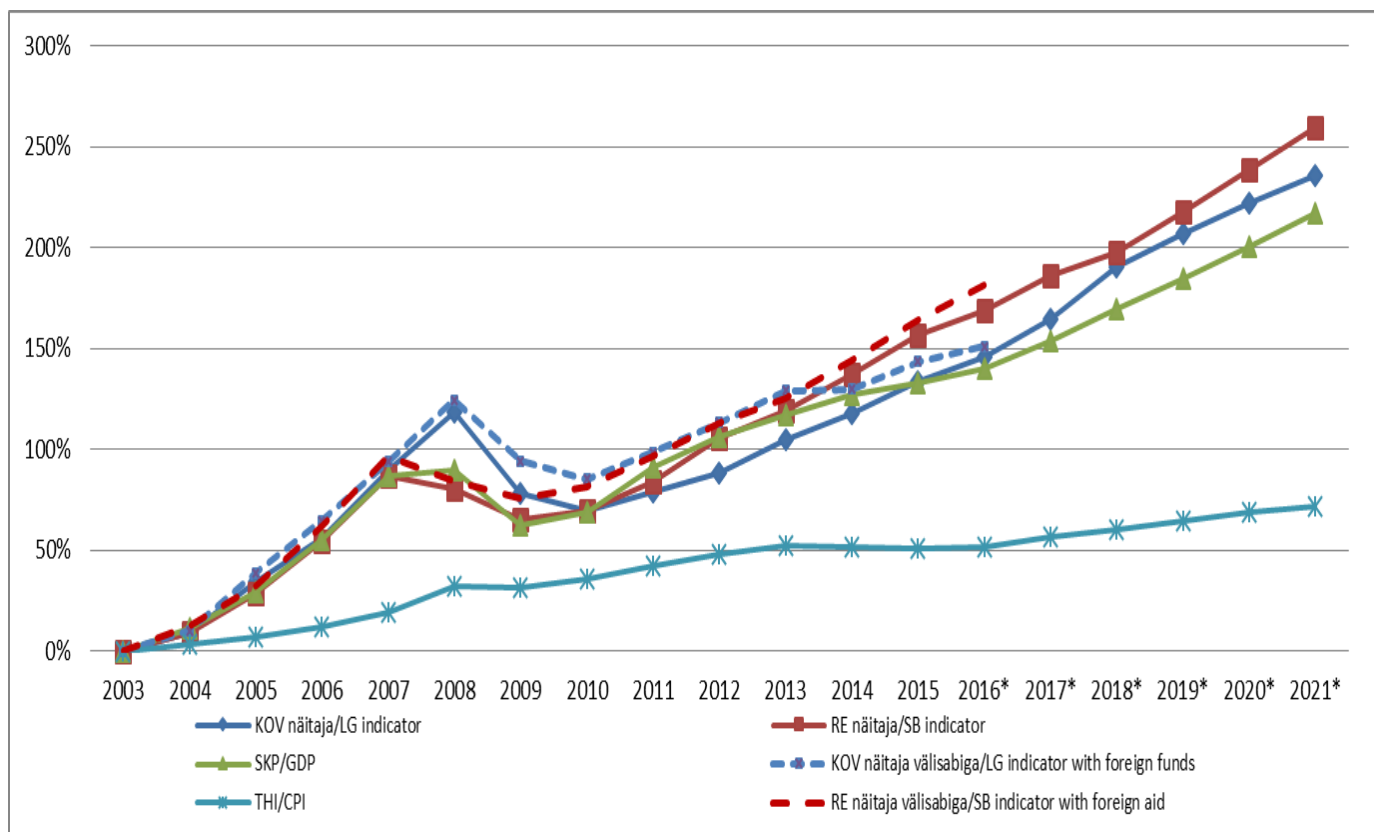
² <http://portaal.ell.ee/18540#1>

7. Kohalike omavalitsuste koostöö edendamiseks, haldussuutlikkuse tõstmiseks ning teenuste efektiivsemaks osutamiseks analüüsida seadusandlust ja täpsustada seda valdkondades kus omavalitsuste koostöö on otstarbekam, kindlustades koostöö võimalikkuse erineva suurusega territooriumil ja erineva arvu omavalitsuste vahel.

8. Omavalitsuspoliitika põhimõtete ja suundade avamine riigi strategiadokumentides.

I LÄBIRÄÄKIMISTE KÄIK JA TULEMUSED

Joonis KOV ja RE näitajate ning SKP ja THI muutuse võrdlus perioodil 2003-2021*

* Prognoos

RE näitaja = maksutulud – sotsiaalmaks

KOV näitaja = maksutulud, keskkonnatasud, tasandusfond, tulubaasilised toetused

Tabel nr 1. Kohalike omavalitsuste põhinäitajad

KOV EELARVED	2013	2014	2015	2016*	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*
TULUD KOKKU	1 490	1 531	1 598	1 629	1 806	1 984	2 090	2 148	2 210
- Tulumaks	724	788	853	910	963	1 020	1 080	1 139	1 200
- Maamaks	57	59	58	58	59	59	59	59	59
- Kohalikud maksud	11	12	13	14	15	16	17	18	19
- Tasandusfond	74	75	75	76	77	77	77	77	77
- Tulubaasi suurendamine*						31	46	56	56
KULUD KOKKU	1 563	1 530	1 569	1 631	1 850	1 990	2 111	2 182	2 288
Kassapõhine tasakaal	-73	1	29	-2	-43	-6	-21	-34	-77
Tekkepõhine tasakaal*	-83	-19	38	13	-43	-16	-40	-36	-81
Võlakoormus	640	714	665	664	693	714	744	782	866

Likviidne vara	99	161	149	167	152	167	176	181	187
Suhtarvud ja kasvud									
<i>KOV eelarve tulud SKP-s</i>	7,89%	7,75%	7,89%	7,79%	8,18%	8,45%	8,43%	8,20%	8,00%
<i>KOV tulubaas SKP-s</i>	4,22%	4,37%	4,58%	4,72%	4,71%	4,80%	4,85%	4,85%	4,82%
<i>KOV koondtasakaal SKP-s</i>	-0,39%	0,00%	0,14%	-0,01%	-0,20%	-0,03%	-0,08%	-0,13%	-0,28%
<i>KOV koondvõlg SKP-s</i>	3,39%	3,61%	3,28%	3,17%	3,14%	3,04%	3,00%	2,99%	3,13%
<i>KOV eelarve tulud (% valitsussektori tuludest)</i>	16,00%	16,40%	16,39%	16,68%	15,95%	15,98%	16,67%	16,71%	16,50%
<i>KOV eelarve tulude kasv</i>	4,93%	2,74%	4,39%	1,92%	10,91%	9,82%	5,37%	2,79%	2,87%
<i>KOV tulubaasi kasv</i>	8,21%	8,17%	7,51%	6,30%	5,43%	8,37%	6,66%	5,75%	4,81%
<i>Riigieelarve puhastulud SKP-s</i>	16,05%	16,61%	17,52%	17,77%	17,91%	17,54%	17,73%	17,87%	17,98%
<i>Riigieelarve puhastulude kasv (v.e.a)</i>	6,64%	8,24%	8,12%	4,79%	6,40%	4,03%	6,83%	6,45%	6,11%

* Sisaldab koalitsioonilepe 30 mln, RES-i 15 ja 25 mln ning ujumise algõppe toetuse summas 1,2 mln üleandmist tulubaasi.

Tabel nr 2. Riigieelarve toetusfondi toetuste indikatiivsed mahud 2017-2021

	2017RE	2018*	2019*	2020*	2021*
Toetusfond kokku					
- haridustoetus ¹	251 356 000	250 555 000	248 555 000	246 455 000	243 355 000
- toimetulekutoetus	22 500 000	27 500 000	27 500 000	27 500 000	27 500 000
- vajaduspõhine peretoetus ²	4 148 000	0	0	0	0
- sotsiaaltoetuste ning -teenuste osutamise toetus	3 161 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
- saarvaldade ja saarelise osaga valdade täiendav toetus ³	416 000	416 000	416 000	416 000	416 000
- kohalike teede hoiu toetus	29 313 000	29 313 000	29 313 000	29 313 000	29 313 000
- huvihariduse ja huvitegevuse toetus	5 700 000	14 250 000	14 250 000	14 250 000	14 250 000
- raske ja sügava puudega laste lapsehoiuteenus	2 650 000	2 650 000	2 650 000	2 650 000	2 650 000
- jäätmehoolduse arendamine	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000
- keskkonnatasude muutmise kompensatsioon	930 000	831 000	733 000	636 000	537 000
- koolieelsete lasteasutuste õpetajate palgatõusu motiveerimise toetus ⁴	4 000 000	12 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000
- matusetoetus		4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000
- omaste hooldamine ⁵		5 400 000	5 600 000	2 700 000	2 700 000
- koolilõunatoetuse tõus 1 EUR peale ⁶		6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000
- tugispetsialistide toetus ⁷		6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000
- sündide ja surmade registreerimise kulude hüvitis ⁸	21 000	21 000	21 000	21 000	21 000

* Toetuste suurused on RES 2018–2021. a põhinevad ja indikatiivsed. Riigieelarve protsessis need täpsustuvad.

¹ Toetuse muutus on tingitud õpilaste liikumisega omavalitsuste koolidest loodavatesse riigigümnaasiumidesse.

Toetussummat korrigeeritakse lähtudes KOV koolide õpilaste arvust EHS 10.11. ja haridustoetuse kasvust, mis selgub riigieelarve menetlemisel.

² Vajaduspõhine peretoetus kaob.

³ Alates 2018. a lisandub maavalitsuselt ületulev saarevahi raha summas 73 000 eurot.

⁴ Kavas on 2017. a summast tõsta 1,5 mln 2018. a kasutamiseks.

⁵ Numbrid on indikatiivsed. Kuna mudel ei ole välja töötatud võib toetusfondi alt välja liikuda riigieelarve protsessi käigus.

⁶ Indikatiivne. Number muutub RE protsessis tulenevalt laste jagunemisest KOV koolide, erakoolide ja riigikoolide pidajate vahel 10.11. seisuga.

⁷ Indikatiivne. Jaotusmudel on väljatöötamisel.

⁸ Lisandub maavalitsuselt ületulev rahvastikutõimeingute ja perekonnaseisu toimeingute ressurss, mille suurus ei ole veel täpselt selgunud

Olenevalt erivajadustega õpilaste õppekorralduse toetamise kontseptsiooni arutelu tulemustest võib 2018. a KOV toetusfondi reale lisanduda erivajadustega õpilaste õppekorralduse toetus, mille suurus täpsustub 2018. a riigieelarve koostamise käigus.

Olenevalt käimasoleva asendushoolduse ümberkorraldusega seotud sotsiaalhoolekande seaduse muudatuse jõustumisest võib 2018. a KOV toetusfondi lisanduda asendushoolduse toetus.

Tabel nr 3. ühinemistoetuste lõplik maht 2017-2019

	2017	2018	2019
Ühinemistoetus	14 000 000	29 000 000	21 000 000

Tabel nr 4. CO2 vahenditest energiasäästu investeeringud 2017-2019

	2017-2019
Lasteaedade meede ja hooldekodude meede	22 000 000

Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekud:

Fiskaalse mõjuga RES-i perioodi ettepanekud

Ettepanek 1

Taastada 2009 aastani kehtinud omavalitsuste ülesanded spordi ja noorsootöö valdkonnas, selleks taastada kohalikele omavalitsustele ülekantava tulumaksumäär majanduslanguse eelse perioodi tasemele arvestades ka maamaksuvabastuste kompenseerimise eesmärgil tulumaksu eraldamise määra tõstmist 0,2 protsendipunkti võrra.

	2016 oodatav	2017 EA	2018 kava	2019 kava	2020 kava	2021 kava
<i>Tulumaksu %</i>	11,6	11,6	12,13	12,13	12,13	12,13
Tulumaks (milj. €)	910	952	1011	1064	1118	1174
Kasv võrreldes eelmise aastaga		+ 42	+ 105	+ 55	+57	+ 58
-majanduskasvu arvel		+ 42	+ 59	+ 53	+ 54	+ 56
maksu muudatuse arvel			+ 46	+ 2	+ 3	+2

KTK põhjendus

2016. aasta riigieelarve kohaselt oli kohalikel omavalitsustel kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 sätestatud ülesannete täitmiseks riiklikest maksudest ja riigieelarve eraldistest tulubaasi ühtlustamiseks laekuvaid vahendeid 140,8 miljonit eurot ehk 13% enam kui 2008. aastal. Seevastu riigieelarve maksulised tulud (ilma sotsikindlustusmaksuteta ja muude edasiantavate tuludeta) kasvasid 2016. aastal võrreldes kriisieelse 2007. aastaga 1160 miljoni euro ehk 45 %, mis tähendab seda, et kohaliku elu korraldamiseks mõeldud rahaliste vahendite kasv on 4 korda aeglasem kui keskvalitsuse korraldatavas tegevusvaldkonnas. Samal ajal riiklike maksude (käibemaks, aktsiisid) tõusuga on suurendatud teadlikult ka omavalitsuste kulu mis on mõjutanud oluliselt kohalike omavalitsuste põhiteenuste osutamist - teenuste kvaliteeti.

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Samas prognooside kohaselt on KOV-ide põhitegevustulude kasv aastaks 2017 kasvanud ca 24% kõrgemaks kui 2008.a, kui THI prognoositav kasv on sellel perioodil 18%. Seega käesoleval aastal jõuavad KOV-id olukorda, kus nende põhitegevustulude kasv on olnud ca 6 protsendipunkti kiirem kui THI kasv. Perioodil 2018–2021 on KOVide tulumaksu ja tasandusfondi kasvatamiseks kavandatud kokku 185 mln, millele lisandub tulumaksu baasi kasv..

Otsus: Jätkatakse läbirääkimisi.

Ettepanek 2

Taastada tasandusfond 2009 aasta alguse tasemel proportsionaalselt ja ajaliselt sarnaselt tulumaksu taastamisega.

	2017 EA	2018kava	2019kava	2020 kava	2021kava
Tasandusfond (TaF)- €	76 409 187	91 409 000	102 499 000	102 499 000	102 499 000
2009 a. tulude taastamiseks kasv -€		10 000 000	11 090 844		
TaF regionaalkomponendi rakendamine		5 000 000			
Kasv %%%		19,6 %	12,1 %		
Kasv €		15 000 000	12 100 000		

Kaevandamisõiguse tasude muutmisega seotud tulude tasandamine ja selle kaudu tasandusfondi suurenemine ei ole ettepanekus kajastatud, kuid millega peab arvestama 2017-2021 aastal keskkonnatasude seaduse rakendamise käigus.

KTK põhjendus

Kohalike eelarvete tasakaalus hoidmiseks on vajalik ka tasandusfondi taastamine 2009 aasta alguse tasemel proportsionaalselt ja ajaliselt sarnaselt tulumaksu taastamisega

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Kehtivas RES-is on tulubaasi kasvuks kavandatud 2019. a 15 mln ja 2020. a 25 mln võrreldes 2017. a. Selle lisandub koalitsioonilepingust 30 mln aastas tasandades kriisiaegset üksikisiku tulumaksu protsendi langust. Rahade jaotus tulumaksu ja tasandusfondi vahel otsustatakse aprillis 2017. a.

Otsus: Jätkatakse läbirääkimisi.

Ettepanek 3

Seoses maavalitsuste likvideerimisega ja osade maavalitsuse ülesannete üleandmisega kohalikele omavalitsustele näha ette täiendavalt nende ülesannete täitmiseks vajalikud vahendid.

Valitsuskomisjoni seisukoht:

Maavalitsustelt tulevad KOVidele üle riikliku ülesandena rahvastiku ja perekonnaseisutoimingud ning osad ülesanded maakondlikule koostööorganile. RES-is tuuakse eraldi välja KOVidele antavad toetusfondi toetused ja riiklike ülesannete kulude hüvitised. KOV koostöötasandi rahastamine ei ole otseselt riigieelarve seaduse § 46 mõistes läbirääkimiste objekt, mille tulemused peaksid kajastuma RES-is.

Otsus: Jätkatakse läbirääkimisi.

Ettepanek 4

Suurendada ka kohalike teede hoiuks eraldavate vahendite mahtu.

	2017 EA	2018 kava	2019 kava	2020 kava	2021 kava
Eraldis kohalike teede hoiuks (toetusfondis) (€)	29 312 500	40 456 074	42 478 878	44 602 822	45 494 878
Kasv võrreldes eelmise aastaga		+11 143 574	+2 022 804	+2 123 944	+892 056

KTK põhjendus

Kohalikud teed moodustavad Eesti teedest 40,6 protsenti. Kriisieelsel 2008. aastal eraldati kohalike teede hoiuks riigieelarvest 40 456 074 €, mida järgnevatel aastatel vähendati oluliselt. Taotleme teehoiuks eraldatavate vahendite 2008. aasta taseme taastamist ja selle edasist suurendamist proportsionaalselt riigiteede teehoiukavas kavandatud mahtude kasvule

Valitsuskomisjoni seisukoht: RES 2018-2021 projekti kohaselt on kohalike teede teehoiu toetuseks kavandatud 29,3125 mln eurot aastas. 2016. a kulutasid KOVid teede ja tänavate investeeringuteks ja hoolduseks kokku 120 mln eurot, millest 44 mln on riigieelarveline toetus. Riik toetab EL struktuurivahenditest KOV transporditaristu projekte summas 60 mln. Lisaks saavad KOVid EL struktuurivahendite regionaalmeetmest toetusi kergliiklusteede investeeringuteks.

Otsus: Jätkatakse läbirääkimisi.

Ettepanek 5

Lisaks eeltoodule näha RES 2018-2021 ette eraldada kohalikele omavalitsustele Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu programmis kavandatud vahendid, sealhulgas

Eraldised kohalikele omavalitsustele – (mln €)	2017	2018	2019	2020
Lasteaia õpetajate palgatõusu motiveerimise toetuseks	4	15	20	21
Üldhariduskoolide tugiteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi toetuseks		6	6	6
Maakonna ühistranspordi täiendav dotatsioon		21	21	21
Matusetoetus		4	4	4

Valitsuskomisjoni seisukoht: Tulenevalt riigieelarve seaduse § 48 lg 5 esitatakse eelarvestrateegias informatsioon kohaliku omavalitsuse üksustele edasiantavate maksude ning tasandusfondist ja toetusfondist määratavate toetuste eeldatavate suuruste kohta.

II Omavalitsusliitude Koostöökogu delegatsiooni ettepanekud 2018. aasta riigieelarve osas

1. Pooled jätkavad töörühmade ja delegatsioonide tasemel läbirääkimisi käesolevale protokollile lisatud Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekute üle 2018. aasta riigieelarve osas eesmärgiga jõuda pooli rahuldavate lahendusteni läbirääkimiste lõpp-protokolli allkirjastamise ajaks.
2. Valitsuskomisjoni esimees edastab Omavalitsusliitude Koostöökogule 19. juuniks informatsiooni KOVide toetusi puudutavate ministriumide eelarve taotluste kohta, ministriumide ettepanekud läbirääkimisteks ning seisukohad Omavalitsusliitude Koostöökogu ettepanekute kohta.

Tallinnas 2017

Mihhail Korb

Riigihalduse minister,
Valitsuskomisjoni esimees
(allkirjastatud digitaalselt)

Taavi Aas

Eesti Linnade Liidu
juhatuse esimees
(allkirjastatud digitaalselt)

Kurmet Mürsepp

Eesti Maaomavalitsuste
Liidu esimees
(allkirjastatud digitaalselt)